

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเชิงพรรณนาคครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาผลลัพธ์และผลกระทบของการดำเนินงานควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ จังหวัดลำปาง เลือกตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน จำนวน 690 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์และการตรวจชำระวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 : ผลลัพธ์การดำเนินงานควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ

ส่วนที่ 3 : ผลกระทบการดำเนินงานควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง แสดงเป็นจำนวนและร้อยละ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=690)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	322	46.7
หญิง	368	53.3
อายุ		
15 - 20 ปี	25	3.6
21 - 30 ปี	94	13.6
31 - 40 ปี	204	29.6
41 - 50 ปี	156	22.6
51 - 60 ปี	126	18.3
60 ปีขึ้นไป	85	12.3
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียน/ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษา	109	15.8
ชั้นประถมศึกษา	453	65.7
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	49	7.1
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือสูงกว่า	79	11.4
อาชีพ		
เกษตรกร(ทำนา/ทำไร่/ทำสวน/เลี้ยงสัตว์)	450	65.2
ค้าขาย	95	13.8
รับจ้าง	102	14.8
รับราชการ	34	4.9
อื่นๆ	9	1.3

จากตาราง 1 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 53.3 มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 41 ปี อายุระหว่าง 31-40 ปีสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 29.6 รองลงมามีอายุระหว่าง 44-50 ปีคิดเป็นร้อยละ 22.6 ส่วนใหญ่เรียนจบชั้นประถมศึกษา (ป.4 หรือ ป.6) ร้อยละ 65.7 มีอาชีพเกษตรกร(ทำนา/ทำไร่/ทำสวน/เลี้ยงสัตว์) ร้อยละ 65.2 รองลงมามีอาชีพรับจ้างร้อยละ 14.8

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ส่วนที่ 2 : ผลลัพธ์การดำเนินงานควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ

ตอนที่ 1 : ความรู้ เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับ

ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับของกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับ

ระดับความรู้	จำนวน (n=690)	ร้อยละ
ต่ำ	87	12.6
ปานกลาง	415	60.1
ดี	188	27.3

คะแนนเฉลี่ย = 13.6 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 4.2

จากตาราง 2 กลุ่มตัวอย่างมีความรู้อยู่ในระดับดีร้อยละ 27.3 ระดับปานกลางร้อยละ 60.1 และอยู่ในระดับต่ำร้อยละ 12.6 โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางที่ 13.6 คะแนน จากคะแนนเต็ม 21 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 64.76 และเมื่อมีการวิเคราะห์เพิ่มเติม (ภาคผนวก จ, ตาราง 1) ส่วนใหญ่มีความรู้ถูกต้องค่อนข้างมากในเรื่องการบริโภคปลาสดดิบ ลาบปลาดิบ ปลาจ่อม ส้มตำใส่ปลาร้าที่ไม่ได้ต้มทำให้เสี่ยงต่อการเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับร้อยละ 93.9, 93.8, 90.3, 85.5 ตามลำดับ การบริโภคปลาน้ำจืดที่มีเกล็ดโดยนำเนื้อปลามาปรุงด้วยความร้อนให้สุกเสียก่อนจะปลอดภัยจากการเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับร้อยละ 82.5 ผู้ที่เป็นโรคพยาธิใบไม้ตับที่ได้รับการรักษาแล้วสามารถเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับได้อีกถ้ากินอาหารที่มีตัวอ่อนของพยาธิใบไม้ตับเข้าไปอีกคิดเป็นร้อยละ 81.7 และมีความรู้ถูกต้องค่อนข้างน้อยในเรื่องพยาธิใบไม้ตับอาศัยอยู่ในส่วนไหนของ ร่างกายมนุษย์ร้อยละ 9.0 โรคพยาธิใบไม้ตับสามารถรักษาหายได้หรือไม่ร้อยละ 43.9 พยาธิใบไม้ตับอาศัยอยู่ในส่วนไหนของปลาร้อยละ 47.8

ตอนที่ 2 : ทักษะคดีเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับ

ข้อมูลทักษะคดีเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับของกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับทักษะคดีเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับ

ระดับทักษะคดี	จำนวน (n=690)	ร้อยละ
ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ	5	0.7
เอื้ออำนวยปานกลางต่อการดำเนินงานควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ	177	25.7
เอื้ออำนวยมากต่อการดำเนินงานควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ	508	73.6

คะแนนเฉลี่ย = 23.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 4.5

จากตาราง 3 กลุ่มตัวอย่างมีทักษะคดีที่เอื้ออำนวยมากต่อการดำเนินงานควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับร้อยละ 73.6 เอื้ออำนวยปานกลางร้อยละ 25.7 และอยู่ในระดับที่ไม่เอื้ออำนวยร้อยละ 0.7 มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับที่เอื้ออำนวยมาก 23.3 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 77.6 และเมื่อมีการวิเคราะห์เพิ่มเติม (ภาคผนวก จ. ตาราง 2) ส่วนใหญ่มีทักษะคดีที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ พบว่า ร้อยละ 89.1 จะไม่เห็นด้วยกับคนที่ร่างกายแข็งแรงจะไม่มีโอกาสเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับ และร้อยละ 87.1 จะไม่เห็นด้วยกับการตรวจรักษาโรคพยาธิใบไม้ตับทำให้เปลืองเงินโดยใช่เหตุ

ตอนที่ 3 : การปฏิบัติเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับ

ข้อมูลการปฏิบัติเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับของกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการตรวจอุจจาระหาไข่พยาธิใบไม้ตับ

การตรวจอุจจาระ	จำนวน (n=690)	ร้อยละ
ไม่เคย	320	46.4
เคย	370	53.6
ไม่พบพยาธิใบไม้ตับ	295	79.7
พบพยาธิใบไม้ตับ	75	20.3

จากตาราง 4 กลุ่มตัวอย่างเคยตรวจอุจจาระ ร้อยละ 53.6 พบไข่พยาธิใบไม้ตับในอุจจาระ ร้อยละ 20.3

ตาราง 5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะการถ่ายอุจจาระ

การถ่ายอุจจาระ	จำนวน (n=690)	ร้อยละ
ถ่ายอุจจาระในส้วมทุกครั้ง	364	52.8
ถ่ายอุจจาระนอกส้วมเป็นบางครั้ง	326	47.2

จากตาราง 5 กลุ่มตัวอย่างถ่ายอุจจาระในส้วมทุกครั้ง ร้อยละ 52.8 และถ่ายอุจจาระนอกส้วมเป็นบางครั้ง ร้อยละ 47.2

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความเสี่ยงต่อการติดโรคพยาธิใบไม้ตับ

ระดับความเสี่ยง	จำนวน (n=690)	ร้อยละ
ต่ำ	529	76.7
ปานกลาง	156	22.6
สูง	5	0.7

คะแนนเฉลี่ย = 3.6 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.44

จากตาราง 6 กลุ่มตัวอย่างมีความเสี่ยงต่อการติดโรคพยาธิใบไม้ตับในระดับต่ำ ร้อยละ 76.7 ระดับปานกลาง ร้อยละ 22.6 และระดับสูง ร้อยละ 0.7 โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่ 3.6 คะแนน จากคะแนนเต็ม 16 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 22.5 และเมื่อมีการวิเคราะห์เพิ่มเติม (ภาคผนวก จ, ตาราง 3) การบริโภคอาหารที่ทำจากปลาที่เสี่ยงต่อการติดโรคพยาธิใบไม้ตับ ได้แก่ การกินส้มตำใส่ปลาร้าดิบ ปลาจ่อม ปลาต้มดิบ ส้าปลาชิว

ส่วนที่ 3 ผลลัพธ์การดำเนินงานควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ

ผลลัพธ์การดำเนินงานควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ มีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการตรวจอุจจาระ

การตรวจอุจจาระ	จำนวน (n=690)	ร้อยละ
ไม่พบพยาธิใบไม้ตับ	529	76.7
พบพยาธิใบไม้ตับ	161	23.3

จากตาราง 7 การตรวจอุจจาระกลุ่มตัวอย่าง พบพยาธิใบไม้ตับ ร้อยละ 23.3

เมื่อมีการวิเคราะห์เพิ่มเติม ทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะคิด และ ความเสี่ยงต่อการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับ และการตรวจอุจจาระพบไข่พยาธิใบไม้ตับ มีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างความรู้ ทักษะคิด และความเสี่ยงต่อการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับ โดยแสดงในรูปแบบเมตริกสัมพัทธ์ (Correlation Matrix)

ตัวแปร	ความรู้	ทักษะคิด	ความเสี่ยง
ความรู้	1.000	.499*	-.100*
ทักษะคิด	.499	1.000	-.127*
ความเสี่ยง	-.100	-.127	1.000

* มีนัยสำคัญที่ระดับ $\alpha < .01$

จากตาราง 8 พบว่า ความรู้ ทักษะคิด และความเสี่ยงต่อการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับ มีความสัมพันธ์กัน ดังนี้

ความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะคิดเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .499, p = .001$) กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับสูงกว่ามีแนวโน้มที่จะมีทักษะคิดที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับมากกว่า

ความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับมีความสัมพันธ์ผกผันกับความเสี่ยงต่อการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.100, p = .009$) กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับสูงกว่ามีแนวโน้มที่จะมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับน้อยกว่า

ทักษะคิดเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับมีความสัมพันธ์ผกผันกับความเสี่ยงต่อการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.127, p = .001$) กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีทักษะคิดที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับมากกว่ามีแนวโน้มที่จะมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับน้อยกว่า

ตาราง 9 การตรวจอุจจาระของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความรู้ ระดับทัศนคติ และระดับ ความเสี่ยงต่อการติดโรคพยาธิใบไม้ตับ

ปัจจัย	การตรวจอุจจาระ					
	ไม่พบไข่พยาธิใบไม้ตับ		พบไข่พยาธิใบไม้ตับ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับความรู้						
ต่ำ	66	75.9	21	24.1	87	100
ปานกลาง	325	78.3	90	21.7	415	100
สูง	138	73.4	50	26.6	188	100
รวม	529	76.7	161	23.3	690	100
	$\chi^2 = 1.78$		$p = .4108$			
ระดับทัศนคติ						
ไม่เอื้ออำนวย	4	80.0	1	20.0	5	100
เอื้ออำนวยปานกลาง	135	76.3	42	23.7	177	100
เอื้ออำนวยมาก	390	76.8	118	23.2	508	100
รวม	529	76.7	161	23.3	690	100
	$\chi^2 = 0.05$		$p = .9700$			
ระดับความเสี่ยง						
ต่ำ	453	85.6	76	14.4	529	100
ปานกลาง	74	47.4	82	52.6	156	100
สูง	2	40.0	3	60.0	5	100
รวม	529	76.7	161	23.3	690	100
	$\chi^2 = 102.4$		$p = .0001$			

จากตาราง 9 เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ ระดับทัศนคติ และระดับ ความเสี่ยงต่อการติดโรคพยาธิใบไม้ตับกับการตรวจอุจจาระพบไข่พยาธิใบไม้ตับ พบว่า ระดับ ความเสี่ยงต่อการติดโรคพยาธิใบไม้ตับมีความสัมพันธ์กับการตรวจอุจจาระพบไข่พยาธิใบไม้ตับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

ตาราง 10 การตรวจอุจจาระของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	การตรวจอุจจาระ					
	ไม่พบไข่พยาธิใบไม้ตับ		พบไข่พยาธิใบไม้ตับ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ						
ชาย	227	70.5	95	29.5	322	100
หญิง	302	82.1	66	17.9	368	100
รวม	529	76.7	161	23.3	690	100
	$\chi^2 = 12.85$		$p = .0003$			
อายุ						
≤ 30 ปี	97	48.7	22	51.3	199	100
> 30 ปี	432	75.7	139	24.3	571	100
รวม	529	76.7	161	23.1	690	100
	$\chi^2 = 1.89$		$p = .1690$			
ระดับการศึกษา						
≤ ชั้นประถมศึกษา	420	74.7	142	25.3	562	100
> ชั้นประถมศึกษา	109	85.2	19	14.8	128	100
รวม	529	76.7	161	23.3	690	100
	$\chi^2 = 6.33$		$p = .0118$			
อาชีพ						
เกษตรกร	341	75.8	109	24.2	450	100
อื่นๆ	188	78.3	52	21.7	240	100
รวม	529	76.7	161	23.3	690	100
	$\chi^2 = 0.57$		$p = .4482$			

จากตาราง 10 เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพกับการตรวจอุจจาระพบไข่พยาธิใบไม้ตับ พบว่า เพศ ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการตรวจอุจจาระพบไข่พยาธิใบไม้ตับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

ตาราง 11 การตรวจอุจจาระของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการเคยตรวจอุจจาระพบไข่พยาธิ
ใบไม้ดิบและได้รับการรักษาแล้ว

การเคยตรวจอุจจาระ	การตรวจอุจจาระ					
	ไม่พบไข่พยาธิใบไม้ดิบ		พบไข่พยาธิใบไม้ดิบ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่พบไข่พยาธิใบไม้ดิบ	231	78.3	64	21.7	295	100
พบไข่พยาธิใบไม้ดิบ	42	56.0	33	44.0	75	100
รวม	273	73.8	97	26.2	370	100
	$\chi^2 = 15.38$		$p = .0001$			

จากตาราง 11 เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเคยตรวจอุจจาระพบไข่พยาธิใบไม้ดิบและได้รับการรักษาแล้วกับการตรวจอุจจาระพบไข่พยาธิใบไม้ดิบ พบว่า การเคยตรวจอุจจาระมีความสัมพันธ์กับการตรวจอุจจาระพบไข่พยาธิใบไม้ดิบ-อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และมีแนวโน้มว่าคนที่เคยตรวจพบไข่พยาธิยังคงมีการตรวจพบไข่พยาธิมากกว่ากลุ่มที่ไม่เคยตรวจมาก่อน

ตาราง 12 การตรวจอุจจาระของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการถ่ายอุจจาระ

การถ่ายอุจจาระ	การตรวจอุจจาระ					
	ไม่พบไข่พยาธิใบไม้ตับ		พบไข่พยาธิใบไม้ตับ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ถ่ายอุจจาระในส้วมทุกครั้ง	294	80.8	70	19.2	364	100
ถ่ายอุจจาระนอกส้วมบางครั้ง	235	72.1	91	27.9	326	100
รวม	529	76.7	161	23.3	690	100
	$\chi^2 = 7.25$		p = .0071			

จากตาราง 12 เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ ระหว่างลักษณะการถ่ายอุจจาระกับการตรวจอุจจาระพบไข่พยาธิใบไม้ตับ พบว่า ลักษณะการถ่ายอุจจาระมีความสัมพันธ์กับการตรวจอุจจาระพบไข่พยาธิใบไม้ตับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยผู้ที่ถ่ายอุจจาระนอกส้วมมีแนวโน้มพบไข่พยาธิมากกว่าคนที่ถ่ายอุจจาระในส้วมทุกครั้ง